

יו"ל לקראת מבחן "דרשו"
על הדף היומי, שיתקיים
אי"ה ביום שישי ג' בחשוון.

סיכום הדף

סיכומי גפ"ת בהירים על סדר הדף

נזיר

כו – נה

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגמרא; - חילוקי ופרטי הדינים.
- חילוקי הטעמים.
- דינים טעמים והלכות העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנסמן כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי התוס' שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

לעילוי נשמת סבתי
מרת **חנה** ע"ה
בת הגה"צ ר' **שלום לופס** ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

כל הזכויות שמורות
להערות והארות, תרומות והנצחות:
יוסף אוחנה
ברזיל 101 ירושלים
054-8416200

פקס: 1532-6521811
דוא"ל: 6521811@okmail.co.il

ניתן לקבל את הסיכום לדוא"ל מידי חודש

כו

- מפריש 'לקרבנות נזירות' - יפלו המעות לנדבה, דאיכא הלמ"מ (לר' יוחנן) בנזיר ויולדת ומצורע שמביאים ב' קרבנות על ד"א.
- מפריש מעות 'לקרבנות' - וכגון מחויב חטאת שאמר הרי עלי עולה - ילכו לים המלח, דמעורב בהן דמי חטאת, וליכא הלמ"מ כשמביא על ב' דברים. ואם לא מת, יש לו תקנה שיאמר מה שיש במעות אלו לחטאת יחול על בהמה זו וכו'.
- מפריש מעות 'לחובתי';
 י"א דהוי כסתומין ואיכא הלמ"מ דיפלו לנדבה. ובמחויב חטאת שאמר ה"ע עולה ילכו לים המלח, ולא דמי למפריש 'לנזירות' שיכול להביא כולן לחטאת או כולן לעולה וכו';
 משום ד'לחובתי' משמע לכל מה שהוא חייב משא"כ 'לנזירות' דמשמע גם למקצת נזירותו.
 ומשום דבנזירות הכל בא על ד"א משא"כ הכא שבא על ב' דברים.
- וי"א דהוי כמפורשין (אלא שמעורבין) וילכו לים המלח.
- מפורשין הוי גם בהפריש בצבור אחד ואמר אלו לחטאתי ולשלמי ולעולתי, וילכו לים המלח כי מעורבין.
- מפריש 'אלו לחטאתי והשאר לנזירות' ומת - דמי חטאת ילכו לים המלח, ובשאר יביא חצי לעולה וחצי לשלמים. ולא יפלו לנדבה; לר' יוחנן - דהלמ"מ נאמרה רק במעורבין דמי חטאת.
- לריש לקיש - דמסברא יש להעמיד קרא במעורבין דמי חטאת, דמצינו בעלמא דמותר חטאת בא נדבה.
- בגוונא ד'פלו לנדבה', אם השתמש במקצתן אין מעילה דשמה השתמש בדמי שלמים, דעד שעת הקרבה לעולה לא נפק משם שלמים.
- הא דאמרינן מעות סתומין יפלו לנדבה (לר' יוחנן מהלמ"מ ולר' מקרא);
לרב נחמן ורנב"י - ה"מ במעות, אבל בהמה תמימה הוי כמפורשת ואם הפריש ג' פרים (דלא חזי לנזיר) ילכו לאיבוד.
- לרב נחמן - וכן בהפריש (ג') נסכא דהוי כמפורשין, דאין דרך למוכרם מיד אלא עד שימצא אדם הצריך להם וימכרם ביוקר.
- לרנב"י - נסכא הוי כמעות סתומין, דפעמים שנמכרת לאלתר, אבל סואר (ערימה) של קורות (לבנין) הוי כמפורשין דאין דרך למוכרם מיד.
- לתוספות - וחיישינן בשהייה זו שפירש בלבו א' לחטאת.
- לקונטרס - לא חיישינן, אלא משום דלא דמי למעות שבהם נאמרה ההלכה.
- לרב שימי בר אשי - ה"ה בהפריש בהמה תמימה (ג' פרים) או נסכא או סוורא, דהוי כמעות דלא חזו להקרבה.

כז

- מודו כו"ע; א. במפריש בעלי מומין דדמיהן יפלו לנדבה,
 לתוספות - דחזי לימכר מיד ולא חיישינן שיפרש בלבו, דבידו לפרש ולברר מיד כשיקנה להקרבות.
- לקונטרס - דמי למעות לגמרי דחזי לדמי לאלתר.
- במפריש עופות הראויים להקרבה ("קן סתומה") דיפלו לנדבה, דממעטינן ממעות רק מידי דמי להו דלא חזי להקרבה (תוס').
- במפריש ג' בהמות הראויים לנזיר, כבשה (לחטאת) כבש (לעולה) ואיל (לשלמים), דהוי כמפורשין ויקריב כ"א כדינו.
- במפריש קן סתומה דהוי כסתומין לענין שהכהן יכול לקבוע מה לחטאת ומה לעולה, דכתי' "ולקח" "ועשה" דתליא בלקיחת בעלים (ואחרי שלקח אינו יכול לקבוע) או בעשיית כהן.
- תוס': בשבועות איתא דאין מקיצין בעולת העוף; לתי' א' - ה"מ במותר מעות שלא יקנה עופות לקיין, אבל עופות עצמן שנשארו מקיצין בהן.
 לתי' ב' - גמ' הכא פליגא ע"ז.

- הלכה היא בנזיר שמביא קרבנות ממעות סתומין שהפריש אביו לנזירותו, ובלבד שלא נדר הבן בחיי אביו. וה"נ פליגי כדלעיל בכהמה שלא ראוי להקריבה וכדו' אי הוי כמעות או לא.
- כתי' ג"פ "קרבנו", חד בנשיא וחד בכבשה וחד בשעירה - לומר שיוצא בקרבנו ולא בקרבנו אביו; א. שאינו יוצא מן הקלה בכהמה שהפריש אביו על החמורה, או מן החמורה על הקלה.
- ב. שאינו יוצא בקרבן אביו מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה (כגון חלב ודם דתרווייהו במיתה).
- ג. שאינו יוצא במעות שהפריש אביו (חוץ ממעות סתומין בנזיר וכדו' כדלעיל).

בח

- הפריש בהמה - אם שגג והקריבה על עבירה אחרת - לא מעל, דקדושת הגוף לא נפקה לחולין, ומתוך שלא מעל לא כיפר. לתי' א' בתוס' - ואם היה חייב א' כיפר, משא"כ כשנתחייב ב' דהוי עקירה יותר.
- לתי' ב' בתוס' - איכא מ"ד דמתכפר בעבירה שבשבילה הפרישה, אבל לעבירה אחרת לכו"ע לא כיפר.
- הפריש מעות - אם שגג ושינה אותם לעבירה אחרת - מעל, דאין במעות קדושת הגוף ונפקי לחולין ביד מוכר, ומתוך כך כיפר.
- "על חטאתו" לשם חטאו; א. שאינו יוצא בכהמה שהפריש בעצמו על עבירה אחרת ואפי' עוקר במזיד. ב. שאינו יוצא במעות שהפריש בעצמו על עבירה אחרת. ודוקא בעוקר במזיד, אבל בשוגג יוצא.
- לפי' א' בתוס' - לפי' מדכתי' ב"פ "על חטאתו".
- לפי' ב' בתוס' - ש"מ תרתי מחד קרא.
- בעל יכול להפר נזירות; לת' ק- עד זריקת הדם של א' הקרבנות, דס"ל כמ"ד תגלחת אינה מעכבת ולאחר זריקה מותרת ביין. וגילוח לא חשיב עינוי נפש דאפשר בפאה נכרית.
- לר"ע - עד שחיתת החטאת, שאם יפר אח"כ איכא הפסד קדשים דהחטאת תצא לבית השריפה. וצ"ע אם מופר או לא דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה (תוס').
- לרבי - עד שתגלח. ולא סגי בפאה נכרית, דיש בה זוהמא ומגני לבעל.
- ומודו בנטמא, דלת"ק מיפר אפי' לאחר זריקת הדם של קרבן טומאה, דאיכא עוד ל' יום של עינוי מיינ.
- ולר"ע מיפר אפי' לאחר שחיתא דאיכא הפסד קדשים, דכיון שסותרת יכול לומר אי אפשר בעינוי גדול.
- מודה ר"ע דמיפר אפי' לאחר ששחט עולה או שלמים, דליכא הפסד קדשים, דיכול לזרוק דמן שלא לשמן ויעלו לשם שלמי נדבה ויותר הבשר באכילה. ואפי' ששחט לשמן, משום תקנה נעשה כאילו נשחט בסתמא (תוס').
- האיש מדיר את בנו בנזיר (או שיאמר יאה בני נזיר ומתחיל הנזירות אפי' בלא ידיעת הבן, או שיצוה לבנו שיאמר הריני נזיר), אא"כ גילח או שגילחוהו קרוביו.
- ואא"כ מחה (בדברים) או שמיחו קרוביו.
- ואא"כ הביא ב' שערות, דמבטל את נזירות בנו אפי' באמצע.

כט

- האיש מדיר בנו; לר' יוחנן - מהל"מ. וההלכה נאמרה ¹דווקא באיש (ולא אישה), ²דווקא את בנו (ולא בתו), ³דווקא בנזירות (ולא בנדרים), ⁴ונאמרה שקרובים יכולים למחות.
- לריש לקיש - כדי לחנכו במצוות, וה"ה בנדרים. ואשה אינה חייבת לחנך, ואין חייב לחנך את בתו, וקרובים יכולים למחות כי נזירות הוי ביזיון שמגלח שעריו. וס"ל דהקפת כל הראש מדרבנן וחולין בעזרה דרבנן (ואימורי חטאת יעלם לשם עצים והדם לשם מים ועולה ושלמים לשם נדבה) ושחיטה לעוף מדרבנן (שהרי כהן אוכל מליקה בנזיר טמא), ודחי חינוך דרבנן לכולהו.

- תוס': חינוך בנו - הוי דווקא לקיים מצוות, אבל להזהיר מלעבור אין זה חינוך. והוי דווקא באב ולא באחר. ולכן י"א דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו.
- חינוך בתו - א"צ לחנכה לנזירות ויש לחנכה בתענית יו"כ.
- תוס': תרי ר' יוסי ב"ר חנינא הוו, אחד אמורא תלמיד של ר' יוחנן ואחד תנא.
- "והוב את זובו לזכר ולנקה" - מקיש נקה לזכר;
- זכר - כגון זב שבא על זבה - ממין שמביא על הוראי (חטאת) מביא על הספק (אשם), דהיינו בהמה.
- נקה - כגון זבה ויולדת - ממין שמביאה על ודאי מביאה על הספק, דהיינו עוף (לחטאת).
- תוס': למ"ד חולין בעזרה דרבנן - קמ"ל שיש תקנה לספק יולדת (בחטאת העוף).
- למ"ד חולין בעזרה דאורייתא - קמ"ל שאפי' שמליקה כשחיטה מ"מ חטאת עוף באה על ספק.
- ולא הוקשו לכל, דנקה לא תאכל בספק דיש בה ב' איסורים (י"א דאורייתא, וי"א דרבנן) נבילה וחולין בעזרה.
- מדיר בנו בנזיר, לרבי - עד שיביא ב' שערות (לאחר י"ג שנה).
- לר' יוסי ברי' - עד שיעיג לעונת נדרים (לאחר י"ב שנה).
- או דפליגי האם הלכה היא בנזיר, או כדי לחנכו במצוות וכיון שהגיע עונת נדרים יצא מרשותו דיכול לידור בעצמו.
- או דלכו"ע הלכה היא בנזיר, ולר' יוסי ברי' מופלא הסמוך לאיש (י"ב) דאורייתא.
- או דלכו"ע כדי לחנכו, ולרבי אתי חינוך דרבנן ודחי מופלא הסמוך לאיש דרבנן, ולר' יוסי ברי' לא דחי.

ל

- אביו של ר' חנינא הדירו בנזיר, ואמר ר' חנינא אם קטן אני אהיה בשביל אבא ואם גדול אני אהיה בשביל עצמי.
- לת"ק - מיירי שהיה יתר מ"ג שנה ויום אחד, ו'גדול' היינו שהביא ב' שערות (כרבי דלעיל). ויש לחשוש שהביא סימנים באמצע נזירות אביו, וימנה שישים יום שאז ממ"נ איכא ל', או לפני הבאת סימנים או לאחריהם.
- לר' יוסי - מיירי שהיה יתר מ"ב שנה ויום אחד, ו'גדול' היינו שהגיע לעונת נדרים (כר' יוסי ברי' דלעיל).
- ואין לחשוש שהגיע באמצע הנזירות לעונת נדרים, דעונת נדרים אינה סותרת.
- ואין לחשוש שהביא ב' שערות באמצע, דמיירי בתחילת י"ג דהוו שומא בעלמא.
- תוס': מודה ת"ק דסגי בל' יום אם פירש שבדעתו שאפי' אם יביא סימנים שלא יפסיק נזירותו.
- תוס': לר' יוסי, מה שהאב אינו יכול להדיר בנו לאחר עונת נדרים הוי מדרבנן, לכן אם באמצע הנזירות הגיע לעונת נדרים - אינה סותרת, ושמא גם לא יוכל למחות באמצע.
- הלכה היא בנזיר שבין (ולא בת) מגלח על נזירות אביו, דהיינו שמביא קרבנותיו ממעות סתומין שהפריש אביו. לר' יוסי - לגי' תוספות - דווקא שנדר הבן לאחר שמת אביו, אבל היו שניהם נזירים ומת אביו יפלו המעות לנדרה.
- ויש גורסים - איפכא, דהיינו דווקא שנדר בחיי אביו.
- לרבנן: תמיד מגלח על נזירות אביו.
- ספקות: א. יש לו שני בנים, האם כל הקודם מגלח על נזירות האב, א"ד הוי כירושה ויחלקו.
- ב. בכור ופשוט, האם יחלקו כב' פשוטים, א"ד הוי כירושה לגמרי ויטול גם בזה פי שנים.
- ג. בכור ופשוט ואמר האב לשון הקדש 'לקרבנות נזירותי' (ולא ל' חולין לנזירות), האם יטול פ"ש.
- ד. אביו נזיר עולם והוא נזיר סתם או להיפך. ושמא יש להסתפק גם בשניהם נזיר עולם (תוס').
- ה. אביו נזיר טמא והוא נזיר טהור או להיפך. ואביו טמא היינו שהפריש לקרבן טמאה, או שהפריש לטהרתו לאחר שנטמא באמצע נזירותו (תוס').

פרק חמישי – בית שמאי

לא

- שור שחור שיצא מביתו ראשון הרי הוא הקדש, ויצא לבן; לב"ש – הוי הקדש, לר"פ – השחור הראשון. לאב"י – הלבן.

לב"ה – לא הוי הקדש.

לר"פ – לכו"ע הקדש טעות לא הוי הקדש, דלא הוי כהא דכסבור לומר שחור יהיה תמורה ואמר לבן דלבן הוי תמורה, דהכא פיו לבו שוין להקדיש שחור דווקא. ופליגי במקרה שיש לו כמה שחורים, דלב"ש מפרשים שנתכוין לראשון מהשחורים, ולב"ה א"כ הו"ל למימר 'בראשון'.

לאב"י – פליגי בהקדש טעות, ומיירי שאמר בערב ואמרו לו שכבר יצא לבן בבוקר ואמר אם הייתי יודע הייתי אומר לבן ולא שחור. לב"ש ילפי' מתמורה דהוי הקדש אפי' בטעות, ולב"ה לא ילפי' תחילת הקדש מסוף הקדש.

- לב"ש אליבא דאב"י, אדם מקדיש בעין רעה;

אמר שור שחור ראשון ועלה לבן – לבן קדוש, דשחור עדיף (ונאמן לומר 'הייתי אומר לבן'). חוץ מתורא דקרמנא דלבן עדיף, ולא נאמן לומר 'הייתי אומר לבן'.

אמר דינר זהב ראשון ועלה זהב – זהב קדוש.

אמר חבית יין ראשונה ועלה שמן – שמן קדוש, דמיירי בגלילא דיינן יקר להם כי יש להם הרבה שמן. ולא אזלינן בתר רוב מקומות.

- שור שחור – לעורו. אדום – לבשרו. לבן – לחרישה (ולעורו עדיף). חוץ מתורא דקרמנא דלבן עדיף משחור, ומ"מ אם יש בשחור כתם לבן – הוי לקותא, דהיה שם צרעת.

- לכו"ע לא הוי הקדש בטעות: א. בנשאל לחכם ואמר לו שלא נדר בלשון טוב ונמצא שלא חל כלל.

ב. בהיה סבור שהוא מחוייב חטאת ואמר זו לחטאתי דלא אמר כלום.

- לכו"ע הוי הקדש בטעות: א. במעשר בהמה שקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, שהוא קדוש, דכתי' 'וכל מעשר בקר וצאן'. אבל ח' או י"ב לא.

ב. בתמורה, דכתי' 'ויהיה' לרבות שוגג כמזיד, אא"כ נשאל לחכם על הראשונה דמב"ש נשמע לב"ה.

ג. תוס': בהפרישה משלה והפך בעלה דחטאת תמות (לחד מ"ד), או כי בעל מיגז

גייז, ואפי' אי מיעקד עקד הרי חל הנדר רגע אחד דבעל מיפר בלא חרטה

ופתח.

לב

- נזיר ששתה יין ב' ימים – יסתור וימנה עד ב' ימים, ולא יסתור ימים שלפנ"כ, דסתירה זו מדרבנן.

שתה יין יותר מל' יום – וכגון בנזירות מרובה – לרבנן – סותר כל הימים ששתה בהם יין.

לר' יוסי – דיו שסתור ל' יום.

- קרא בכוונה לתשיעי עשירי וכדו'; לרב נחמן – אינו קדוש, דק בטעות קדוש.

לרב חסדא – קדוש. ובמתני' תנני מי שטעה לרבנותא, דכ"ש בכוונה.

- אין פותחין בנולד – דאינו בדעתו בשעת הנדר ונודר בכל ענין. ואפי' לר"א בנדרים, דחזר בו והורה

לרבנן בזה. וה"מ בנולד דלא שכיח וכגון שתגב בהמתו או שיחרב ביהמ"ק, אבל

בנולד דשכיח פותחין וכגון רגילין אפיקורסין לצער רבנן (תוס').

וה"מ בנולד לאחר הנדר, אבל בנולד קודם הנדר ולא ידע הוי קבלה

בטעות וחכם מתיר.

פותחין בתנאי נולד – וכגון שאומרים לו אילו היו אומרים לך שיחרב ביהמ"ק האם היית נודר, דדמי לחרטה.

- ו' ראו אדם מרחוק; א' אמר הריני נזיר שזה פלוני, וא' אמר הריני נזיר שאין זה פלוני, וא' אמר הריני נזיר שא' מכס נזיר, וא' אמר הריני נזיר שאחד מכס אינו נזיר, וא' אמר הריני נזיר ששניכם נזירים, וא' אמר הריני נזיר שכולכם נזירים. לב"ש - כולן נזירין, דנזירות בטעות הוי נזירות (ומהכא איתותב ר"פ דלעיל).
- לב"ה - הוי נזיר רק מי שנתקיימו דבריו.
- לר"ט - אין אחד מהם נזיר, דבעי' שיהיה ברור בשעת הנדר דכתי' "איש כי יפליא".

ומודה ר"ט באמר הריני נזיר שאין שניכם נזירים או שאמר הריני נזיר שאין כולכם נזירים, שאינו נזיר.

לג

- לב"ה, ט' ראו כוי; א' אמר הריני נזיר שזה חיה, וא' אמר הריני נזיר שזה בהמה, וא' אמר הריני נזיר שאין זה בהמה, וא' אמר הריני נזיר שזה חיה ובהמה (כחיה לכיסוי הדם וכבהמה לאסור חלב), וא' אמר הריני נזיר שזה לא חיה ולא בהמה (והוי בריה בפ"ו ואין יכול להרביעו לא עם חיה ולא עם בהמה), וא' אמר הריני נזיר שאחד מכס נזיר, וא' אמר הריני נזיר שאחד מכס אינו נזיר, וא' אמר הריני נזיר שכולכם נזירים; לר' יהודה - אין אחד מהם נזיר, דלא מחית אינשי נפשיה לספיקא.
- לר' שמעון - ו' ראשונים הוו נזירים מספק, דמחית נפשיה לספיקא. וכ"א יתנה, אם היה כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה, דאל"כ אינו יכול להביא קרבן מספק ויאסר לעולם ביין ובטומאה ובתגלחת. ג' אחרונים; י"מ דהוו נזירים ודאי וא' צ' תנאי, דאמת הוא שא' נזיר (אלא שלא ידוע מי) ואמת שא' אינו נזיר (אלא שלא ידוע מי) ואמת ששניכם נזירים (מספק).
- י"מ דהוו נזירים מספק ובעי' תנאי; דשמא התכוין (ז') שא' נזיר ודאי, ושמא התכוין (ח') שא' אינו נזיר בודאי, ושמא התכוין (ט') שכולם נזירים בודאי.

- ו' שראו אדם שמגיע מרחוק והרתיע לאחוריו ולא נודע מיהו - פליגי כדלעיל גבי כוי שאין הספק עומד להתברר (וכו' אחרונים פליגי ב' י"מ בתוס').

לד

- ט' נזירות דכוי בחד גברא - משכח"ל בראה ט' שתפסו בכוי כדלעיל ואמר נזירות הכל עלי. נזיר בעצמו בכוי - משכח"ל ו' (סוגי) נזירות בלבד, דג' אחרונים לא שייך באדם אחד.

שלישה מינין - פרק ששי

- חרצנים וזגים; לר' יהודה - חרצנים זו הקליפה החיצונית, והזגים זה הגרעינים. לר' יוסי - הפוך, וכוזג של בהמה שהוא חיצון (והפנימי עניבל). וכן ס"ל לר"א בן עזריה.
- אכל זגין לבד; לתנא קמא - חייב.
- לר"א בן עזריה - פטור, דאינו חייב עד שיאכל ב' חרצנים וזג, דכתי' חרצנים בלשון רבים וזג בלשון יחיד.
- נזיר בעלין ולולבין; לרבנן - מותר, דדרשי כללי ופרטי. "מיין ושכר יזיר..." פרט "מכל אשר יעשה מגפן היין" כלל "מחרצנים ועד זג" פרט, ודרשי' כעין הפרט דבעי' פרי (לרבות בוסר) ופטולת פרי (לרבות ענבים שהתליעו).
- לר"א, אסור, דדרש ריבוי ומיעוטי. "מיין ושכר יזיר..." מיעט "מכל אשר יעשה מגפן היין", ודרשי' דריבה הכל ומיעט שבשיתא (זמורה). וה"מ בעלין רכין דומיא דלולבין, אבל קשין מותרין דהוו כשבשיתא (תוס' לה:). ו"מחרצנים ועד זג" לא דרש דאיצטריך ליה כדר"א בן עזריה דבעי' ב' חרצנים וזג.
- לרבנן דדרשי כללי ופרטי, מדלא כתי' "מחרצנים ועד זג" לפני הכלל ילפי' מנזיר לכ"מ דדרשינן כעין הפרט רק בפרט וכלל ופרט, אבל בפרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן הכל.

לה

- מיתורא ד"ועד זג" מרבינן לחייב נזיר על 'בין הביניים';
לר"ת - דהיינו ענבים קטנים.
ולא סגי בריבוי דבוסר, או כי לא ייעשו לעולם ענבים גדולים וגריעי מבוסר.
או כי מכעין הפרט לחודיה היינו מרבים רק בין הביניים ולא בוסר.
לתוס' - היינו גוף הענב, שמלקט את האוכל שבין החרצן לקליפה, ולא בטלה דעתו אצל כ"א.
• ר' אלעזר בן עזריה דדריש מחרצנים ועד זג לעד שיאכל ב' חרצנים זוג;
או שס"ל דווקא כר"א דדריש מיעט וריבה.
או שס"ל אפי' כרבנן, ותרתי ש"מ; מדכתי' פרט דחרצנים לאחר הכלל ש"מ לפרט וכלל ופרט, ומדלא כתי' שניהם בלשון רבים או שניהם בלשון יחיד ש"מ לב' חרצנים זוג.
• ר"א דדריש ריבויי ומיעוטי מורה דלא דרשינן 'מיעט וריבה ומיעט' אלא דרשינן פרט וכלל ופרט (ולכן גבי נזיר נוח לו לדרוש פרט אחרון ולרשא אחריו כדי לדרוש במיעוט וריבוי כרוב המקומות);
וכגון "וכי יתן איש אל רעהו חמור..." פרט "וכלל" כלל "בהמה לשמור" פרט, כעין הפרט לרבות דבר שמיטלטל וגופו ממון ולהוציא שטרות קרקעות ועבדים.
וכגון "ואם מן" פרט "הצאן קרבנו" כלל "מן הכבשים או מן העזים..." זכר תמים" פרט, כעין הפרט לרבות ב' שנים ולהוציא בעל מום.
וכגון "קרבן לה' מן" פרט "הבהמה" כלל "מן הבקר ומן הצאן" פרט, כעין הפרט לרבות שור הבר (דהוי בהמה) ולמעט חיה מקרבן.
• כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט. ואהני כלל דלא נילף מג"ש או מק"ו לרבות (תוס').
פרט וכלל - נעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן הכל. ואהני פרט דלא נילף מג"ש או מק"ו למעט (תוס').
כלל ופרט וכלל או פרט וכלל ופרט - דרשינן כעין הפרט;
למ"ד בתרא דוקא - בב' כללי מרבינן כל דרמי ליה אפי' מצד א', בב' פרטי מרבינן רק דרמי מב' צדדין.
למ"ד קמא דוקא - הפוך. וסוגיא דהכא כמ"ד בתרא דוקא (תוס').
• תוס': מקרא ד"כי יתן" וכו' לכו"ע ממעטינן קרקעות ושטרות, רבנן דרשי בכלל ופרט וכלל ור"א דריש בפרט וכלל ופרט; או שדבר המיטלטל וגופו ממון חשיב ב' צדדין, ורבנן ור"א פליגי אי קמא דוקא או בתרא דוקא.
או שדבר המיטלטל וגופו ממון שקולין הן וחשובין צד אחד.
• תוס': מיעט וריבה - מרבינן כל מילי וממעטינן דבר אחד. וה"ה בריבה מיעט וריבה, דאורחיה דקרא לרבות בתחילה.
ריבה ומיעט - מרבינן כעין המיעוט. ומיעט ריבה ומיעט אינה מידה בתורה.

לו

- בכל התורה אין היתר מצטרף לאיסור, חצץ מאיסורי נזיר לר"ע, דמרבה לה מ"משרת".
וחצץ מאיסור הקטרת שאור לר"א אליבא דזעירי, כדלקמן.
וחצץ מאכילת מחמצת לר"א, דדריש "כל" כדלקמן.
וחצץ מחטאת לכו"ע, כדלקמן לז ע"ב.
ולא ילפי' לכל התורה, לרבנן - דחולין מקדשים לא גמרינן.
לר"ע - דנזיר וחטאת הוי ב' כתובין הבאין כאחד.
• תוס': כתי' "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו";
לזעירי - מ"כל" דרשי' דחייב במקצתו דהיינו חצי קומץ שהוא כזית, ומ"כי כל" דרשי' דחייב על עירובו דהיינו חצי זית שאור וחצי זית מצה (היתר מצטרף לאיסור), דס"ל דאין הקטרה בפחות מכזית. וה"מ לר"א דדריש כל אבל רבנן דרשי רק "כי כל" לדרשא הראשונה.
לאביי - מ"כל" דרשי' דחייב במקצתו דהיינו חצי זית, דיש הקטרה בפחות מכזית. ומ"כי כל" דרשי' דחייב על עירובו דהיינו מחוי שאינו בעין.

- "כל מחמצת לא תאכלו";
לר"א - לרבות כותח הבבלי (ושכר המדי), דרריש כל. ולאביי דלעיל לא דרשינן ליה לחייבו בפחות מכזית, דכתי' ביה אכילה ואין אכילה בפחות מכזית.
לרבנן - לא דרשי' כל. ואי מטבל בו כדרכו אין בו כזית בכדי אכילת פרס, ואי גמע ליה (כדי שיהיה כזית) בטלה דעתו אצל כ"א, לרש"י - ופטור, דאין זה דרך אכילה.
לתוס' - חייב, אלא דלא איירי בהכי.
• תוס': אוכל מקבל טומאה - לרש"י - אפי' בכל שהוא מדאורייתא.
לר"ת - מדאורייתא בכביצה, ומדרבנן בכל שהוא.
משקה מקבל טומאה - בפחות מרביעית.
• מקפה (תבשיל סמך) שנתן בה תבלין וכגון שום ושמן, וא' מהן של תרומה, ונגע טבול יום במקצת התרומה; אם המקפה תרומה - פסל את הכל, דהמקפה היא העיקר והתבלין בטל.
אם התבלין תרומה - פסל (מדאורייתא) רק מקום מגעו. ואע"ג דאין היתר מצטרף לאיסור, מיירי שיש בתבלין כזית בכדי אכילת פרס וזר לוקה ע"ז;
לרש"י - ולכן התבשיל אינו בטל (ומיירי שאינו בעין).
לר"ת - ולכן אפי' שאין בשום כביצה מקבל טומאה (ומיירי שהוא בעין), שהרי במלקט האיסור ואוכלו לא היה לוקה שאינו דרך אכילה.
ה"ג מצטרף ההיתר לכביצה.
• תלינן דתרומה נפלה לתרומה וחולין לחולין, אע"ג דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא, דתרומת תבלין דרבנן וכן תרומה בזה"ז.

לז

- תוס': יותר מסתבר לאסור טעם כעיקר (דאסור בכל התורה) דיש באיסור כזית אלא שאינו בעין, משא"כ היתר מצטרף לאיסור (דמותר בכל התורה חוץ מכמה מקומות) דאין באיסור כזית אלא שהוא בעין.
• "משרת" דנזיר;
לר"ע: דבנזיר היתר מצטרף לאיסור, לר' יוחנן - ואפי' אוכלין דנזיר כגון חרצן וזג.
לר' אלעזר - משקינ בלבד וכגון יין, דהיכא דגלי גלי.
ולאסור טעם כעיקר בכ"מ יליף מגיעולי עכו"ם, דאסור רק קדירה בת יומא דליכא ג"ט לפגם.
לרבנן: לאסור טעם כעיקר. ומגיעולי עכו"ם א"א ללמוד, דגם בת יומא א"א דלא פגמה פורתא.
לר"א: לתי' א' בתוס' - ס"ל כרבנן, דלא איצטריך להיתר מצטרף לאיסור דאית ליה כ"ש למלקות.
לתי' ב' בתוס' - ס"ל כר"ע, דכ"ש למלקות היינו כשהוא בעין, ולמעורב צריך "משרת".
• לכו"ע לא ילפי' טעם כעיקר מבשר וחלב, דהוי חידוש, דבשר ששרה בחלב מותר ושבושל בחלב אסור.
• רבנן ילפי' לטעם כעיקר בכל התורה בק"ו מנזיר, ¹ שאינו אסור לעולם (אלא ל' יום) ² ואינו אסור בהנאה ³ ויש היתר לאיסורו (לתוס' ע"י שאלה, ולה"ר יו"ט שמותר ליזור), כ"ש כלאי הכרם ¹ שאסורין לעולם ² ואסורין בהנאה ³ ואין היתר לאיסורן.
וכ"ש ערלה שאסור בהנאה, לקונטרס - וחשיב אין היתר לאיסורו, דכתוך ג' אסורים לעולם.
לתוספות - חשיב יש היתר לאיסורו, דמותר בשנה ד' ע"י חילול.
לה"ר יו"ט - חשיב יש היתר לאיסורו, דמותר לגרום לאיסור כגון ליטוע אילן.
• בחטאת אמרינן היתר מצטרף לאיסור, דכתי' "כל אשר יגע בבשרה יקדש" שהנבלע בבשרה יקדש. ואם נגעו שלמים בחטאת - הכל יאכל כחמור שבה, דהיינו לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים וליום ולילה כדין חטאת ואם נשחטו אתמול תאכל ביום ולא בלילה כדין שלמים.
• "מכל אשר יעשה מגפן היין...";
לר"ע - דאיסורי נזיר מצטרפין ואפי' בזה אח"ז (בכדי אכילת פרס), משא"כ היתר לאיסור שמצטרף רק בכ"א. ואפי' מאן דלא דריש 'כל', דריש 'מכל' (תוס').
לר"ש - דלעולם אינו נזיר עד שיזיר מכולן, דלית ליה צירוף וסגי בכ"ש למלקות.

לח

- ה' רביעיות סומקתא: א. רביעית יין לנזיר, לת"ק דלקמן.
ב. ד' כוסות בפסח.
ג. שנה רביעית יין אל יורה.
ד. שנה רביעית יין ונכנס למקדש חיי מיתה.
ה. רביעית דם (אפי' מב' מתים, דכתי' "נפשות") מטמאה באוהל.
וסימנך: נזיר ועושה פסח שהורו במקדש ומתו.
- ה' רביעיות חיוורתא: א. רביעית שמן לחלות תודה.
ב. רביעית שמן לנזיר.
ג. רביעית מים למצורע, שעל המים שוחט את דם הציפור.
ד. רביעית משקין מטמאין אחרים ופוסלין את הגוייה.
ה. רביעית משקין או שופכין חייב על הוצאתם בשבת.
וסימנך: חלת נזיר ומצורע שנפסלו בשבת.
ולא מיירי בפלוגתא: א. להשקות סוטה, לר' יהודה בעי' רביעית מים ולת"ק חצי לוג.
ב. שיוכל להתפלל אצל עביט של מי רגלים, לר' זכאי נותן בו רביעית מים ולת"ק כל שהוא.
וביטלו רביעית דמקוה למחטין וצינוריות, ובעי' מ' סאה. ובמעין סגי בכל שהוא (תוס').
- שיעור איסורי נזיר; לת"ק - שתיה ברביעית, ואכילה, לתוס' - ברביעית.
לר"ת - בכזית.
לר"ע - הכל בכזית, דיליף שתיה מאכילה, דכתי' "לא ישתה... וענבים... לא יאכל".
- על ענבים ויין חדש לאחר ג' ימים - חייב ב', דכתי' "ענבים" וכת' "מיין ושכר יזיר" ומתרגמין "מחמר חדת ועתיק" (תוס').
- על ענבים ויין חדש בתוך ג' ימים - חייב ב' אפי' שטעם היין כענבים ממש, דכתי' "וענבים לחים ויבשים" דחייב ב' על לחים ויבשים וה"ה לכאן.
- נזיר שאכל ¹ענבים לחים ²ויבשים ³חרצנים ⁴זוגים ⁵ושתה מיין ענבים (מכ"א כויה);
לאביי - לוקה ח', דאיכא גם "מכל אשר יעשה מגפן היין", וגם בל יחל, וגם לאו דכין הביניים (כדלעיל).
לרבא - לוקה ז', דאין לוקה על "מכל אשר יעשה מגפן היין" דהוי לאו שבכללות.

למ

- נפשט שהשער גדל משורשו ומעיקרו (מלחת רבי), דכשזובעים אותו וגדל אין צבע סמוך לגוף. ומ"מ אינבא (ביצי כינים) חיה נמצאת תמיד בעיקר השער, דאגב חיות אנחית ואזיל.
- גילח בתוך נזירותו - סותר עד שיהיו שערתיו כדי ל' יום, ואפי' השאיר שער שיש בו כדי לכופ ראשו לעיקרו, דגדל מעיקרו ונמצא שניטל השער שהקדיש בעת נזירותו. (אבל אם השאיר כדי לכופ מהשער שהיה בעת נזירותו - אינו סותר).
- גילח ביום ל' - לר"א - סותר ז' ואם השאיר כדי לכופ אינו סותר, דס"ל דכנטמא אחר מלאת (כיום ל') סותר ז' וילפי' תגלחת טהרה מתגלחת טומאה דבעי' ז' וקים להו לרבנן דשיעור כדי לכופ גדל ב' ימים.
- לרבנן - סותר ל', דס"ל דכנטמא אחר מלאת סותר ל' והוי כנטמא בתוך נזירותו. גילח, וה"ה בגילחוהו ליסטים.
- תוס' ע"פ הגהת הא"מ מהר"ב רנשבורג:
לרבנן, אם גילח ביום ל"ב - סותר ז' (כמו בנטמא בל"ב דסותר ז'), דהיינו שלא יביא קרבנו מיד אלא לאחר ז'.
גילח בל"ב והביא קרבנו מיד - לא סותר, דהיינו שמותר ביין, דדוקא לר"א דתגלחת מעכבת סותר ז' ומגלח וחוזר ומביא קרבנו. ומ"מ לרבנן ימתין אח"כ ז' ימים ויגלח, דלאחר שקיים גידול פרע (דהיינו שער של ל' יום) סגי בכדי לכופ בשביל תגלחת מצווה.

- נזיר שגילח; לר' יאשיה- בתער ובכעין תער לוקה משום "תער לא יעבור על ראשו". גילח שלא מעיקר עובר בעשה ד"גדל פרע".
- לר' יונתן- רק בתער ממש עובר בלאו ועשה, ושלא בתער אינו עובר ואפי' שגילח הכל.
- לרבי- בתער לוקה ב', ד"לא יעבור" קאי אתער וקאי אשאר מעבירין כעין תער, וכאילו כתי' 'תער לא יעבור ולא יעבור'.

מ

- ג' תגלחתן מצווה (ולא סגי בסך נשא), ואם גילחו שלא בתער או ששיירו ב' שערות לא עשו ולא כלום:
- א. נזיר (ראשו בלבד), לר' יאשיה- מיתורא ד"תער", שהרי סופנו לרבות את כל המעבירין מ"לא יעבור".
- לרבי- מדסמין "עד מלאת" ל"תער לא יעבור" הא לאחר מלאת בעי' תער.
- ב. מצורע, מיתורא ד"זקנו" (לרבנן) ד"ראשו" (לר"א) כדלקמן, דכבר כתי' "גילח את כל שערו".
- ג. ליום, דכתי' בהו "והעבירו תער על כל בשרם".
- גילח שערה אחת - לוקה, לר' יאשיה בכל כעין תער ולר' יונתן בתער בלבד.
- השאר ב' שערות - מעכבות את תגלחת המצווה.
- גילח רוב ראשו - סותר, א"כ נשאר שער שראוי ליגדל בל' יום (או בכדי לכוף כדלעיל).
- תער במצורע א"א ללמוד מליום - דטענין תנופה בגופם משא"כ מצורע שרק קרבנו טעון תנופה.
- וא"א ללמוד מנזיר - דקרבן נזיר טעון לחם משא"כ מצורע.
- וא"א ללמוד משניהם - דהצד השווה שבהן שקרבנן קבוע, אבל מצורע מביא ציפורים בדלות.
- זקן דכהן ודישראל; לרבנן- חייב רק בנוטלו בתער, דבכהנים כתי' "פאת זקנם לא יגלחו" (ואין דרך לגלח במלקט ורהיטני) ובישראל כתי' "ולא תשחית את פאת זקנך", וגמרי' פאה פאה כהנים מישראלים וישראלים מכהנים דבעי' גילוח שיש בו השחתה דהיינו תער.
- לר"א- חייב אפי' במלקט ורהיטני, שמשחיתים את הזקן מעיקרו.

מא

- תער במצורע; לרבנן- דיתורא ד"זקנו" מתיר למצורע כהן לאו דהשחתת זקנו דהוי בתער בלבד.
- לר"א- דיתורא ד"ראשו" מתיר למצורע נזיר (שנצטעע באמצע נזירותו) לגלח ראשו בתער, וס"ל כר' יונתן דלעיל דנזיר לוקה רק בתער.
- וא"א לומר דמצורע מקיים מצוות גילוח גם במלקט ורהיטני וקרא ד"ראשו" או "זקנו" בא להתיר גם תער, דא"כ יש לאסור תער, דכל מקום שאתה מוצא עשה ("גלח... ראשו... זקנו") ולא תעשה ("פאת זקנם לא יגלחו" דכהנים, ו"תער לא יעבור" דנזיר) עדיף לקיים שניהם.
- עשה דוחה ל"ת; לרבנן: לגמ' הכא- מיתורא ד"ראשו" דדחי לאו דהקפת הראש (באם אינו ענין לשאינו שוה בכל, דכבר נפק"ל מזקנו), ומסברא ס"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה.
- לגמ' ביבמות- מדסמין "גדילים תעשה לך" ל"לא תלבש שעטנז", דעשה דציצית דוחה ל"ת דשעטנז. ומיתורא ד"ראשו" ילפי' דהקפת כל הראש שמה הקפה, דלכן בעי' "ראשו" דגילוח מצורע דוחה לאו דהקפה.
- לר"א: מ"גדילים", לר"ף- דאל"כ מנ"ל לאוקמי "ראשו" לדחות לאו ועשה דנזיר, לוקמיה במצורע שאינו נזיר ולדחות רק לאו דהקפה.
- לתוס'- דאל"כ מנ"ל לאוקמי "זקנו" לדחות לאו ועשה דכהנים (השחתת זקן וקדרשים יהיו).
- לר"ס- דאל"כ מנ"ל תער במצורע ומנ"ל ד"ראשו" דחי ב' לאוי דהקפת נזיר (לא יעבור ולא דהקפה דעלמא).
- משא"כ לרבנן ד"ראשו" לעשה דוחה ל"ת, ואפשר ללמוד מ"זקנו" דדחי לאו ועשה.
- תוס': ר"א לא מוקי "ראשו" לדחות רק לאו דהקפה, או משום דס"ל דהקפת כל הראש לא שמה הקפה.
- או משום דכבר יליף מ"גדילים" דעשה דוחה ל"ת.

- תוס': גם לרבנן נזיר שנצטרע מגלח, ואע"ג דאיכא ב' לאוין ועשה, לאו תתער לא יעבור ועשה דגירול פרע ולא דהקפא; לתי' א' - ילפי' נמי מ"דראשו", דמקרא מלא דיבר הכתוב בין במצורע נזיר בין שאינו. לתי' ב' - ד"זקנו" גלי דדחי לאו ועשה שאינו שוה בכל וה"ה לכאן, ואין סברא לחלק בין לאו אחד לשתיים.
 - תוס': אע"ג דילפי' (לכו"ע) מ"זקנו" דעשה דגילוח מצורע דוחה לאו ועשה דכהנים וילפי' (לר"א) מ"דראשו" דדוחה לאו ועשה דנזיר, מ"מ לא ילפי' לכ"מ דעשה דוחה לאו ועשה, דהכא אינו שוה בכל, דהשחתת זקן והקפת הראש אינן בנשים, ונזיר הוי רק בנזירין.
 - תוס': לר"א, איצטריך ראש - ולא ילפי' מזקנו דדוחה לאו ועשה, דנזיר ישנו בשאלה ובנזיר לא ריבה מצוות יתירות כבכהנים.
- ואיצטריך זקנו - ללמוד שמצוות גילוח מצורע הוא רק בתער ולא בשאר משחיתים.

מב

- בכ"מ רובו ככולו, חוץ מגבי נזיר, דכתי' "וגלח... ביום השביעי יגלחנו" יגלחנו מיותר דבעי' שלא ישאר אפי' ב' שערות. וילפי' נזיר טהור מטמא.
- וחוץ מלגבי פאת זקן דחייב אפי' במלא פי הזוג (תוס').
- ספק: נזיר שגילח והניח ב' שערות וגדלו השאר, וחזר וגילח את הב', האם הוי גילוח או לא.
- נזיר שגילח שעה שעה - הוי גילוח, ואפי' שנשרה האחרונה מעצמה.
- נשרה אחת לפני האחרונה - אע"פ ששער אין כאן מצוות גילוח אין כאן, דנשאר ב"ש ויכול לגלח רק א'.
- שער נזיר; לרבנן - אין לחפוף (לשפוף) ולפספס (להפריד) ולסרק, דפעמים משיר ודבר שאין מתכוין אסור. לר' שמעון - מותר, דדבר שא"מ מותר, ואסור לסרק דסתם סורק מתכוין להסיר נימין המדולדלות.
- לר' ישמעאל - לא יחפוף באדמה שמשירה שער. וספק אם גזר גם באדמה שאינה משירה.
- נזיר בבית הקברות שנגע במת - לרבה - לוקה אחת אפי' שהתירו ב"פ, דכתי' בכ"ג "להחלו" יצא זה שמחולל ועומד, וילפי' לנזיר בגז"ש אמו אמו.
- לרב יוסף - לוקה שתיים. וה"ה ביש לו מת על כתיפו ונגע במת נוסף.
- נגע בב' מתים בבת אחת - לוקה אחת, דהוי חדא התראה (תוס').
- נגע במת ופירש ונגע שוב - לכו"ע לוקה שתיים, אע"ג דכבר נטמא בראשון, דבשעה שנגע במת איכא טומאה בחיבורין שהנוגע בו טמא ז' אבל כשאינו נוגע הנוגע בו טמא ערב.
- נגע בנוגע בנוגע במת גזרו רבנן דמטמא תרומה וקדשים, אבל לסתור נזירות ולהמנע מלהביא קרבן פסח לא העמידו דבריהם.
- רבנן גזרו בטומאה שלא בחיבורין דטמא ז' (ויסף בן יעזר התייר);
- לר"י - שלא בחיבורין היינו שנגע בנוגע בנוגע במת.
- לרש"י - שלא בחיבורין היינו שפירש לגמרי.

מג

- מודה רבה דעל טומאה וביאה בב"א לוקה שתיים, דכתי' "לא יטמא" וכתי' "לא יבא".
- לרב פפא - וכגון שנכנס לאוהל המת כשירה תיבה ומגדל ופרע את המעזיבה.
- לרב אשי - כגון שנכנס כשהוא גוסס ומת בעודו יושב שם.
- תוס': ולא משכח"ל בב"א ע"י שנכנס דרך אחורין, דלא שמייה ביאה.
- תוס': בית המנוגע - המכניס ידיו טמאות רק מדרבנן. אם יש מחיצה בינו למצורע טהור.
- אוהל המת - המכניס ידיו טמאות מדאורייתא. לא סגי במחיצה, דפותח טפח מביא את הטומאה.

- כתי' ככהן "לא יטמא בעל בעמיו להחלו" - פרט למחולל ועומד כדלעיל. ונזיר וכהן למדין מהדר. כתי' בנזיר "לא יטמא להם במותם" - אבל מטמא בנגעם ובזיבתם, וכן יושב בהספד ובשורה. לרבנן - ילפי' מ"להחלו" דנטמא עד שעה שימות, דמדלא כתי' 'להחל' ש"מ תרתי. לרבי - ילפי' מ"במותם" דנטמא עד שימות, דמדלא כתי' 'במות' ש"מ תרתי. לר' יוחנן - לכו"ע אינו מוזהר על הגוסס, ומשמעות דורשין איכא בינייהו. לריש לקיש - פליגי, דלרבנן עובר על גוסס ב"לא יחלל", ומ"מ אינו נטמא עד שימות. « להלכה: לתוס' - אינו מוזהר על הגוסס, דקיי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל. לבה"ג - מוזהר על הגוסס, דגרסי' אביי ורבא והלכה כרבא ואין הלכה כרבי מחביריו. • מת מצוה מה"ת - שקורא ואין אחרים עונין אותו, אבל אם יש שם אחר ואפי' שאינו קרובו אין כהן מצווה ליטמא. מת מצוה מדרבנן - שיש אנשים אלא שקרוביו מתרשלים ממנו (וכגון אשתו קטנה), ואפי' למ"ד אין כוח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת, במקום שיש פנים וטעם בדבר לכו"ע יש כוח (תוס'). • כהן הדייט מותר ליטמא לקרוביו שמתו, ואסור ליטמא לאברי קרוביו (או לכזית או לעצם כשעורה) בין בחייהם בין במותם, דכתי' "לה יטמא". לרבנן - ואם קרובו המת חסר פורתא אסור ליטמא לו, דכתי' "לאאביו" שלם ולא חסר. לר' יהודה - מותר ליטמא אפי' לשדרה ולגולגולת ולרוב מניינה ולרוב בניינה, דכתי' "אמור... ואמרת" להוסיף טומאה אחרת. וכיון שנטמא חזר ליטמא אפי' על עצם כשעורה.

מוד

- חומר בטומאה - שסותרת הכל (וחייב קרבן טומאה), דכתי' "והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו". משא"כ תגלחת שסותר ל' בלבד משום גידול שער, ומשא"כ יין דלא סותר כלל. חומר ביין - שלא הותר מכללו, וכגון שנשבע לשתות דלא שותה (מיתורא ד"מיין ושכר יזיר"). משא"כ תגלחת שהותרה כנצטרע (מיתורא ד"ראשו" ו"קצנו"), ומשא"כ טומאה שהותרה במת מצוה (מיתורא ד"לאביו"). חומר בתגלחת - שעשו בה מגלח כמתגלח דשניהן לוקין מדכתי' "תער לא יעבור" בין הוא בין אחר, משא"כ טומאה ויין. • נזיר שנטמא מזה בשלישי ושביעי ומגלח בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני. גילח בשמיני; לר"ע - יביא קרבנותיו בו ביום, אא"כ לא טבל בז' אלא בח' דטבול יום לא מביא קרבן. לר"ט - יביא בתשיעי, דהוי כמצורע דלכו"ע אם גילח בשמיני יביא בתשיעי. ולר"ע שאני מצורע דטהרתו תלויה בתגלחתו (ואח"כ טבול). ספק בגמ' אי ר"ט קיבל מר"ע. • כתי' בזב לאחר שטבל בשביעי "וביום השמיני יקח לו שתי תורים... ובא לפני ה' אל פתח אוהל מועד". ולפני ה' היינו שער ניקנור שבסוף מחנה לוייה, דאי לפני ה' היינו בעזרה ממש הרי מחוסר כפרה שנכנס למחנה שכינה חייב כרת.

מזה

- טבול יום של זב; לחבריה דרב נתן - כזב דמי (ואין שוחטין וזורקין עליו), ואפי' זב בעל שתי ראיות דאינו מחוסר כיפורים, מדכתי' "ובא ביום השמיני" משמע שאם טבל בשמיני אסור ליכנס למחנה לוייה. לאביו - לאו כזב דמי (ושוחטין וזורקין עליו), דבנזיר שנטמא במת כתי' "וביום השמיני יביא" והרי טבול יום דמת לכו"ע מותר במחנה לוייה. ומורה אביי שאם הוא מחוסר כיפורים (וכגון בג' ראיות) דאסור ליכנס למחנה לוייה, דמדקרי ליה "אוהל מועד" הוי כמחנה שכינה. אבל טמא מת שמחוסר כפרה (וכגון נזיר שנטמא) מותר ליכנס למחנה שכינה, דלא מיקרי מחוסר כיפורים אלא למי שטומאה יוצאה מגופו. • עשה את תגלחת הטהרה על אחת מג' קרבנותיו יצא. לר' יהודה - לכתחילה מגלח על שלמים, דכתי' "פתח אוהל מועד" בגילוח נזיר ובשלמים. לר' אלעזר - לכתחילה מגלח על חטאת, שהחטאת קודמת (לעולה ושלמים) בכל מקום.

- "וגילח הנזיר פתח אוהל מועד", ולא הוי אוהל מועד ממש (היכל);
לר' יאשיה - דהוי דרך ביוזיון, וילפי' בק"ו מ"לא תעלה במעלות על מזבחי".
לר' יצחק - דמיירי בשלמים שנאכלין בכל העיר וכת' "ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש"
 ונמצא מחוסר הבאה לקיחה ונתינה.
 "פתח אוהל מועד"; לר' יאשיה - לומר שמגלח על השלמים, כדלעיל לר' יהודה.
לאבא חנן - דבעי' שיגלח בזמן שפתוח פתח אוהל מועד.
לר' ש' שזורי - נזיר ולא נזירה שמא יתגרו בה פרחי כהונה, אלא מגלחת במדינה במקום צנוע. ולא חיישינן לזה בסוטה, דעומדת שם בניוול.
 • כת' בניזיר טהור "ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים";
 מיתור המילה "זבח" - ש"מ שאם גילח שערו תחת הדור של חטאת או אשם יצא.
 מדהקדים "זבח" לשלמים - ש"מ שנוטל רוטב מהזבח ונותן על השער ונותן הכל על האש.
 • שילוח תחת הדור; לחכמים - משלח רק נזיר טהור שגילח במקדש, דנעשה במצותו, דפשטא דקרא משמע שמגלח בירושלים.
לר' מאיר - כולן משלחין חוץ מנזיר טמא שגילח במדינה, מפני ששערו נקבר.
לר' יהודה - במקדש ובמדינה, טהור משלח וטמא לא, דקרא מיירי בטהור.

מז

- "ואחר ישתה הנזיר יין" (וה"ה שמותר לו ליטמא למתים);
לר' א - אחר המעשים כולן, זריקת דמים גילוח ותנופה, דכולן מעכבין.
לרבנן - אחר מעשה יחיד, דהיינו שנזרק אחד מן הדמים, דילפי' אחר אחר בגז"ש מ"אחר התגלחו".
 • "תנופה בניזיר מעכבת"; לר' ק - הוי לר"א, וקמ"ל שהכא מעכבת אפי' שבעלמא תנופה אינה מעכבת.
לר' ב - הוי לרבנן, דאף שתנופה אינה מעכבת מלשותות יין מ"מ מעכבת את השלמים, דכ"מ שנאמר "תורה" ו"חוקה" הוי לעכב, והכא כת' "זאת תורת הנזיר" וכת' "וכן יעשה" במקום חוקה (תוס').
 • נזיר ממורט; לב"ש - א"צ להעביר תער על ראשו.
לב"ה - צריך.
לר' פדת - לב"ש א"צ ואין לו תקנה (ולר"א יעכב) ולב"ה צריך ויש לו תקנה (לר"א לעכב ולרבנן למצווה) שיעביר תער על ראשו.
לר' אבינא - הפוך, לב"ש א"צ ויש לו תקנה ולב"ה צריך ואין לו תקנה.
 וכ"כ פליגי ב"ש וב"ה בניזיר שאין לו כפים לתנופה.
 וכ"כ פליגי ר"א ור"ש וחכמים במצורע שאין לו בוהן יד ורגל, לר' ש - יתן על מקום הכוהן.
לחכמים - יתן על של שמאל.
 • גילח על הזבח ונמצא הזבח פסול - תגלחתו פסולה, והו"ל כגילחוהו ליסטים לאחר מלאת דלר"א סותר ז' ולרבנן סותר ל' (וכן בכ"מ שנפסלה תגלחתו).
 וזבחים שהביא אח"כ - לא עלו לו, דבשעת הבאת הקרבנות בעי' שיהיה ראוי לתגלחת.
 • גילח על זבח שעשאו שלא לשמה; לת"ק - תגלחתו פסולה, ואפי' גילח על עולה או שלמים דכשרים (אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה).
לר' ש - על עולה ושלמים כשרה, דס"ל שבגילח על שלמי נדבה יצא, דכת' "ונתן על... זבח השלמים" ולא כת' "שלמיו".

מז

- נזרק א' מן הדמים ונטמא; לר"א - סותר קרבנו, ולטעמיה דמותר לאחר כל המעשים (וכל קרבנותיו חשובין כקרבן אחד) וראוי לתגלחת רק לאחר כל הקרבנות, וכיון שנטמא (קודם שהקריב הכל) נמצא שהקריב את הראשון בשעה שאינו ראוי לתגלחת. לרבנן - לא סותר, ולטעמייהו דאחר מעשה יחידי (קרבן אחד) שותה יין וראוי לתגלחת. ויטהר ג' וז' ויביא את שאר הקרבנות. ותוס' מסתפק, האם סותר ל' (מדרבנן) ככל נטמא לאחר מלאת לרבנן, א"ד סגי בסתירת ז' כיון שראוי לתגלחת לאחר קרבן אחד.

פרק שביעי - כהן גדול

- כ"ג ונזיר שמצאו מת מצוה - לר"א - נזיר עדיף שמביא קרבן על טומאתו, ויטמא כ"ג. לרבנן - כהן (ואפי' הדיוט) עדיף שקדושתו קדושת עולם.
- כ"ג משוח וכ"ג מרובה בגדים - משוח עדיף שמביא פר על כל המצוות (בטעה בהוראת עצמו).
- כ"ג שעבר וכ"ג שמכהן כעת - מכהן עדיף, וכו' יוסי דכ"ג שעבר אינו ראוי לכ"ג משום איבה ואינו ראוי לכהן הדיוט דמעלין בקודש ואין מורדין.
- עבר ע"י קרי ועבר ע"י מומו - ע"י קרי עדיף (אפי' על מום עובר) דחזי לעבודה למחר.
- משוח מלחמה וסגן - סגן עדיף שנתמנה לעבודה, שאם לכ"ג יארע קרי הסגן ישמש תחתיו.
- תוס': משכח"ל משוח ומרובה בגדים בדור שנגנז (ע"י יאשיהו) שמן המשחה ואירע קרי למשוח ומינו מרובה בגדים ליו"כ. ומיירי שמצאו מת מצוה ביו"כ (דלאחר יו"כ הוי כ"ג שעבר) ולענין לטלטל מחמה לצל (דלקוברו אסור אפי' ביו"ט).
- ומשכח"ל מרובה בגדים ומשוח שעבר, כגון משוח שהחליף שנה אחת כ"ג אחר ואותו אחר גלה, דמשום איבה לא ממנים את המחליף בחיי קודמו, ומינו במקומו מרובה בגדים.
- חומר במשוח מלחמה על סגן: א. לענין להחיותו, דמפקחין עליו את הגל לפני הסגן, דתלו ביה רבים. תוס': ב. משמש בבגדי כ"ג, משא"כ סגן שעובד בבגדי הדיוט.
- ג. לה' דברים האמורים בפרשה; לא פורע, ולא פורס, מצוה על התולה, ואסור באלמנה, ואינו מיטמא לקרובים.
- ורק לענין טומאה משוח מלחמה קל מסגן, דנטמא ראשון למת מצוה, דלא נתמנה לעבודה.

מז

- בכ"ג כתי' "על כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא" ובנזיר כתי' "על נפש מת לא יבא. לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא", ופליגי ר' ישמעאל ור"ע (כדלקמן) בדרשות הפסוקים.
- לר' ישמעאל:
- כהן גדול לא יטמא לרחוקים - דלא פקעה ממנו קדושת כהן הדיוט.
- ולא יטמא לקרובים - מדכתי' "על כל נפשות מת לא יבא".
- ומיטמא למת מצוה - מיתורא ד"לאביו".
- נזיר לא יטמא לרחוקים - מדכתי' "על נפש מת לא יבא".
- ולא יטמא לקרובים - מיתורא ד"לאביו". ולית ליה סברות ר"ע דלקמן לחלק בין אביו לאמו.
- ומיטמא למת מצוה - מיתורא ד"לאחיו".
- וכ"ג שהוא נזיר מיטמא למת מצוה, דכיון שהותר כ"ג והותר נזיר ס"ל דאין לחלק בין לאו אחד לשנים.

- נזיר לר' ישמעאל; לא ילפי' למת מצוה מגז"ש דאמו אמו מכ"ד, דבלא "לאחיו" הייתי דורש "לאמו" למת מצוה ולא לגז"ש דאמו אמו (תוס').
- ולא ילפי' למת מצוה בק"ו מכ"ג שקדושתו קדושת עולם, דאיכא למיפרך מה לנזיר שמביא קרבן על טומאתו.
- ולא ילפי' לקרובים מכ"ג דנאמרו בו כללות (על כל נפשות מת לא יבא) ונאמרו כללות בנזיר, דאיכא למילף מכהן הדיוט שנאמרו בו כללות ומותר בקרובים.
- כהן הדיוט לא מיטמא לאחיו מאמו, דכתי' שומרת לו ליטמא "לאחיו" וילפי' אחוה אחוה מבני יעקב.
- "על נפש מת לא יבא" מיירי בנפש אדם, ולא מיירי בנפש בהמה כענין שנאמר "מכה נפש בהמה";
- לתנא קמא - דבהמה לא איקרי "נפש מת". ו"מת" לחודיה איקרי, דכתי' "והמת יהיה לו" (תוס').
- לר' ישמעאל - ד"לא יבא" הוי במטמא בכיאה לאוהל, משא"כ נבילה דלא מטמאה באוהל.
- לר' עקיבא - או דס"ל כר' ישמעאל, או דס"ל דנפש סתם מיירי באדם, או דס"ל דבהמה מוזכרת גבי טומאה רק בלשון נבילה (תוס').
- "לאחותו" דנזיר, דנטמא למת מצוה גם כשדוחה עשה שיש בו כרת, וכגון פסח ומילה.
- דרשינן בנזיר "במותם" אבל מיטמא לנגעם (אף דמצורע איתקש למת) ולזיבתם. וה"ה לכ"ג מגז"ש דאמו אמו. לר' ישמעאל - והוי מופנה "לאמו" דנזיר ו"לאמו" דכ"ג, דבמופנה מצד אחד ס"ל דמשיבין, ויש להשיב דמה לנזיר שאין קדושתו קדושת עולם וישנו בשאלה.
- לר' עקיבא - הוי מופנה רק "לאמו" דכ"ג, כדלקמן, ובמופנה מצד אחד ס"ל דאין משיבין.

מנח

- לר' עקיבא:
 - כהן גדול לא יטמא לרחוקים - מדכתי' "על כל נפשות". ויעבור בב' לאוין דלא פקעה ממנו קדושת הדיוט (תוס').
 - ולא יטמא לקרובים - מדכתי' "מת".
 - ומיטמא למת מצוה - כ"ש מכ"ג שהוא נזיר דילפי' ליה מ"לאחיו" דנזיר.
 - ויתורא ד"לאביו ולאמו" איצטריך לגז"ש אמו אמו כדלעיל, ואיצטריך תרווייהו; דאי כתב אביו הו"א דדוקא לו אינו מיטמא משום דחזקה בעלמא (רוב בעילות אחר הבעל), ואי כתב אמו הו"א דדוקא לה אינו מיטמא משום דמשפחת אם אינה משפחה (דכתי' "למשפחותם לבית אבותם").
 - נזיר לא יטמא לרחוקים - מדכתי' "על נפש".
 - ולא יטמא לקרובים - מדכתי' "מת".
 - ומיטמא למת מצוה - מיתורא ד"לאביו", ומ"לאמו" ילפי' לכהן הדיוט שהוא נזיר (תוס'). ומ"לאחיו" ילפי' לכ"ג שהוא נזיר. ובכ"ג גלי דאין לחלק בן אביו לאמו.
- תוס': לר"ע, אי כתב אביו - לא ילפי' לאמו בק"ו מכהן הדיוט שמיטמא לאחיו מאביו ולא מאמו, דילפי' בכלל ופרט ובשום דרשא או ק"ו אין לרבות יותר מהפרט.
- השתא דכתי' אביו ואמו - אין סברא לחלק בין אביו ואמו לשאר קרובים, וצריך סברא בין הפרט לשאר כדי לומר שאין בכלל אלא מה שבפרט. ומטעם זה הגמ' חילקה בסברא בין אביו לאמו ולא חילקה ביניהם מדין כלל ופרט.

• על הטומאות האלו הנזיר מגלח (וסותר את הקודמין, ומביא קרבנות טומאה, ופליגי תנאי אם נטהר בז' או בח'):

- א. על כזית מן המת.
 - ב. על כזית נצל (מוהל מבשר המת).
 - ג. על מלא תרוד (כדלקמן) רקב.
 - ד. על שדרה וגולגולת. ויבואר לקמן נב ע"ב.
 - ה. על אבר מן המת או מן החי שיש עליהם בשר כראוי שיוכל האבר לחיות ממנו.
 - ו. על חצי קב עצמות, ומיירי שבאו מרוב מגיינו, או שבאו מרוב בניינו דהיינו ב' שוקיים (למטה) וירך (למעלה) או ב' ירכיים ושוק.
 - ז. על חצי לוג דם.
 - ח. על נפל, אפי' שאין לו עדיין גידין (ואפי' אין בו כזית בשר). וי"א דהיינו דקתני "על המת".
 - ט. על רוב בניינו או מגיינו ואפי' שאין בו רובע עצמות. וי"א דהיינו דקתני "על המת".
 - י. על עצם כשעורה.
- ובכולם מגלח אפי' כשנטמא מהם באוהל, חוץ מעצם כשעורה דהוי רק במגע ובמשא.

נ

- מוהל היוצא ממת ספק אם הוא מכיחו וניעו וטהור, אא"כ קרש או שהרתיחו והעלה רתיחות, דאז ודאי הוי מהבשר (ונקרא נצל) וטמא.
- נצל בהמה; למ"ד טומאת נבילה עד שתפסל מאכילת אדם - טהור.
- למ"ד טומאת נבילה עד שתפסל מאכילת כלב - ספק אם גמירי נצל לבהמה דהוי כבשר למטמא במגע ומשא (ולא לנזיר) או לא.
- ואם נמחה הנצל בחמה - מבאיש מאוד ואינו ראוי לכלב ולכו"ע טהור.
- נצוק דמשקין אינו חיבור, שאם עירה משקין טהורים למשקין טמאים - לא נטמאו הטהורים שלמעלה.
- לת"ק - חוץ מדרבש הזיפים (לר' יוחנן שמוזיפים אותו במים, ולר"ל ע"ש מקומו) וצפחת (י"א דבש מעורב בשעוה, וי"א עיסה שמתנגנת בדבש). וספק אם טעמם משום רירי (כשמפסיק לשפוך העמוד חוזר לאחוריו) ואין נצוק לאוכלין (כגון חלב שהתיכו), א"ד טעמם משום דסמיכי ויש נצוק לאוכלין.
- לב"ש - חוץ מדרבש הזיפים וצפחת ותבשיל של פול (כתוש או שלם), וטעמם משום רירי, אבל לאוכלין אין נצוק. ות"ק לא חשיב מעט רירי שיש בתבשיל של פול.
- פירורין של חלב שאין בהן כזית והתיכן ועשאן חתיכה אחת של כזית - טהור, דחיבור אדם אינו חיבור. תוס': וה"מ לנגיעה, אבל באוהל חשיב חיבור וכגון רביעית דם מב' מתים, דראוי להאחיל על שניהם.
- וה"מ במופרדים לגמרי, אבל אם יש בשר מרודד ביניהן שמחברן יחד הוי חיבור.
- וה"מ בטומאה עצמה, אבל אפשר שאדם יצרף אוכלין לקבל טומאה בכביצה.
- מלא תרוד (רקב); לר"מ - מלא פיסת חיד או מעיקר האצבעות עד סופם, דהוי חד שיעורא.
- לרבנן - מלא חפניו.

נא

- רקב: א. הוי בנקבר ערום בארון שיש או על רצפת אבנים, אבל בכסותו או בארון עץ או ברצפת לבנים - לא הוי רקב, דיש להסתפק בעפר אחר.
- הוי כשבא מבשר וגידין ועצמות ביחד, ולאפוקי נפל דאין לו גידין.
- הוי במת שנקבר לבד. ואם עמד על מלא תרוד ונחסר, מצטרף לרקב של מת אחר.
- הוי גם בשינים ושער וציפורן מחוברין, דהוו יד לטומאת המת (ומטמאין אפי' באוהל). ותלושין אינן רקב דטהורין (אפי' מדרבנן). וי"א דשער אינו רקב או שזה ספק (תוס').
- הוי כשנרקב מעצמו, ולא אם טחן את המת.
- הוי במת שלם, ולא כשנקבר חסר.

- ספק רקב: א. שער העומד ליגזו, האם הוא כגזוז או לא. ונסתפקו לטומאה וממילא נפק"מ לרקב (תוס').
- ב. הרקוב הרגל ובא הרקב דרך העקב, האם אינו רקב דכיון שאין בעקב חיות מיהר להרקוב.
- ג. עובר במעי אשה, האם הוא רקב כי עובר ירך אמו, א"ד אינו רקב כי סופו לצאת.
- ד. את"ל עובר אינו רקב, שכבת זרע במעיה האם הוא רקב כי אין סופו לצאת, א"ד אינו רקב כי אתי מעלמא.
- ה. פרש שבתוכו, האם הוא רקב כי לא מקיימא בלי אוכל, א"ד אינו רקב כי אתי מעלמא.
- ו. עורר. ולגבי טומאה מטמא (נ"א מדרבנן, ונ"א מראורייתא).
- ז. כיחו וניעו.
- ח. טחנו והרקב, האם בעי' כברייתו או לא.
- ט. הרקוב כשהוא חי ומת.
- תוס': כזית בשר שפרש מחי: י"א דטמא, דילפי' לה מבשר הפורש מן המת.
- ו"א דטהור, דשאני מת שיש בו חומרות שאין בחי; רוב בנין או מנין ורובע קב עצמות ומלא תרוור רקב.

נב

- בניגיעה בשרצים כתי' "בהם" דהיינו בכולו וכת' "מהם" דהיינו במקצתו, דבעי' שיגע במקצתו שהוא ככולו, ושיערו בכעדרה, דחומט תחילת ברייתו בכעדרה.
- אכל נמלה שלמה - לוקה עליה משום שרץ אפי' שאין בה כזית.
- חסרה ויכולה לחיות - ספק, האם בעי' שלמה, א"ד בעי' כברייתה. וסגי בבריה דכבר נפלה בה נשמה, משא"כ חומט שלא יפול בו נשמה בפחות מכעדרה.
- ו' דברים ר"ע מטמא (לענין נזיר שמגלה) וחכמים מטהרין; ¹אבר שבא מב' מתים, ²אבר שבא מב' חיים, ³חצי קב עצמות שבא מב' מתים, ⁴דביעית דם שבא (לר"ע דמגלח על רביעית ממת אחד, אבל לרבנן מגלח בחצי לוג) מב' מתים, ⁵עצם כשעורה שנחלק לב' ואפי' ממת אחד, ⁶שדרה וגולגולת.
- לצד ששדרה וגולגולת הוי ב'; או שלא קתני עצם כשעורה, דבזה יחיד פליג אר"ע דהיינו ר' יוחנן בן נורי.
- או שלא קתני אבר מן החי, דקתני רק דברים הבאים ממת.
- או שלא קתני עצם כשעורה, דבזה מגלח במגע ומשאר והשאר אפי' באוהל.
- או שלא קתני רביעית דם, דבכולם חזר בו חזין מזה.
- שדרה וגולגולת מטמאים באוהל (ונזיר מגלח ע"ז);
- לשמאי - אפי' עצם אחד משדרה או מגולגולת.
- לרבנן - כשדרה בעי' שלא נשברו רוב ב' צדדין או נעקרו רב צד אחד (תוס'). ספק אם בעי' גם שדרה וגם גולגולת או ססגי באחד.
- לרבנן, שדרה וגולגולת שבורים ומפורקים - ספק אם ברובע קב עצמות נזיר מגלח על אהילן, א"ד בעי' חצי קב וכשאר עצמות.

נג

- עצמות ודם; יש אומרים - חצי קב עצמות וחצי לוג דם בין לנזיר ועושה פסח בין לתרומה וקדשים.
- יש אומרים - רובע עצמות ורביעית דם בין לנזיר ופסח בין לתרומה ולקדשים.
- לב"ד שאחריהם - רובע עצמות ורביעית דם לתרומה ולקדשים, חצי קב עצמות וחצי לוג דם לנזיר (חזין מלר"ע דלקמן) ולפסח.
- וה"מ לטומאת אוהל, אבל למגע ומשא בכולם סגי בעצם כשעורה.
- וה"מ לעצמות ודם, אבל שאר דברים דמתני' דנזיר מגלח על אוהלן - ה"ה לתרומה וקדשים.
- « והלכה כב"ד שאחריהם, אע"ג דאין הכרעה שלישית מכרעת דראשונים לא גילו שיש לחלק, הכא אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי.
- טחן עצמות וליכא עצם כשעורה, נזיר מגלח במגע ומשא של רובע עצמות.

- רביעית דם באוהל; לרבנן אין נזיר מגלח עליה.
- לר"ע - מגלח עליה, כדלקמן נו ע"ב.
- אדם שנגע באבר (עצם) מן המת או מן החי שאין עליהם בשר כראוי שיוכל האבר לחיות ממנו; לריש לקיש - טמא, והנזיר מגלח עליה, דהא דמרבין אבר מן החי מ"א או בחלל" ואבר מן המת מ"א במת" הוי אפי' שאין בו עצם כשעורה, וחייב משום שיש בו אבר שלם.
- לר' יוחנן - טהור, ואין הנזיר מגלח עליה. והא דמרבין אבר מן החי ואבר מן המת מיירי שיש בו עצם כשעורה, ואם אינו ענין לנוגע דנפק"ל מ"הנוגע בעצם" תנהו ענין למשא.
- ארוך פתוח; אם יש חלל טפח - חוצץ בפני הטומאה (מה"ת), אין טפח - הטומאה בוקעת ועולה.
- ארוך סגור; אם יש חלל טפח - הטומאה עולה כנגד כל הארון, אין טפח - הטומאה עולה רק כנגד המת.

נד

- כתי' במגע "או בקבר" לרבות קבר שלפני הדיבור; לתוס' - לר"ש דקברי עכו"ם אינן מטמאין.
- לריב"א - לאותן שמתו לאחר מתן תורה קודם שנאמרה פרשת טומאת מת.
- אלו דברים שנטמא מהם ומ"מ אינו מגלח (ואינו סותר את הקודמים, ואינו מביא קריבנות טומאה); טמא מדרבנן: א. סככות, דהיינו שהלך תחת אילן שענפיו רחוקים זמ"ז ויש כזית מת תחת א' מהן. ב. פרעות, דהיינו שהלך תחת אבנים שיוצאות מבית הקברות ויש נפל תחת א' מהן. ג. בית הפרס, דהיינו שדה שנחרש בה קבר. ד. ארץ העמים.
- טמא מדאורייתא: א. גולל ודופק, לרש"י - גולל זה כיסוי הארון, ודופק זה דופנו.
- לר"ת - גולל זה המצבה, ודופק זה אבנים שהמצבה נשענת עליהם.
- רביעית דם ואהל רבע עצמות, דמטמאין באוהל ומ"מ אינו מגלח.
- ג. כלי עץ שנגעו במת (וטמא טומאת ערב), דכתי' בנזיר "כי ימות מת עליו".
- לרבינו תם - ובכלי מתכות מגלח, דחריב הרי הוא כחלל.
- לר"ח כהן - גם בכלי מתכות אינו מגלח.
- ד. ימי ספרו (ו' שנטהר מצרעתו) וימי גמרו (כשהוא מצורע גמור). ומ"מ אין עולין לו למנין ימי נזירותו, אבל ימי הסגרו (וכן זכ וזבה) עולין לו למנין ימי נזירותו.
- ובסיפא קתני דמזה ג' וז', וקאי רק על גולל ודופק ורביעית דם ורובע עצמות.
- תוס': הכא פשוט שמאחיל על גושא דארץ העמים בלא שידה תיבה ומגדל - טמא, ובאהלות מבוואר שטהור; לר' יעקב מאורליינש - דהתם מיירי בגושא הבא מארץ העמים לא"י.
- לרבינו תם - דהתם נשנית קודם גזירה אחרונה דשבת.
- ועוד י"ל - דהתם מיירי שהכניס ידו בלבד (דבאוהל המת טמא) והכא בראשו ורובו.

נה

- הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל; לרבי - טמא.
- לר' יוסי בר"י - טהור.
- או דפליגי אי גזרו רק משום גושא או גם משום אוירא.
- או דלכו"ע משום גושא ופליגי אי אוהל זרוק שמיא אוהל או לא.
- לפי' א' בתוס' - נדחה הסבר זה, דמוכח דלר' יוסי בר"י אוהל זרוק לא שמיא אוהל.
- לפי' ב' בתוס' - לא נדחה, דמודה ר' יוסי בר"י באוהל זרוק שמונח (ע"ג אדם או בהמה).
- או דלכו"ע משום אוירא ופליגי האם לא גזרו כאן רבנן כיון דלא שכיח או שמ"מ גזרו.
- או דפליגי האם גזרינן שמא יוציא ראשו ורובו החוצה.